GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2015 m. birželio 18 d.[1]

**Byla C-298/14**

**Alain Laurent Brouillard**
**prieš**
**Jury du concours de recrutement de référendaires près la Cour de cassation**
**ir**
**Belgijos valstybę**

(Conseil d'État (Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Laisvas darbuotojų judėjimas — „Darbui valstybės tarnyboje“ taikoma išimtis — Direktyva 2005/36/EB — Profesinių kvalifikacijų pripažinimas — „Reglamentuojamos profesijos“ samprata — Leidimas dalyvauti konkurse Belgijos Cour de cassation teisės referento pareigoms užimti“

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas *Conseil d'État* (Belgijos Valstybės Taryba; toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) nagrinėjamoje byloje, kurioje Belgijos pilietis A. L. Brouillard ginčija *Cour de cassation* (Belgijos kasacinio teismo) teisės referentų įdarbinimo konkurso komisijos sprendimą atmesti jo prašymą leisti dalyvauti konkurse. To sprendimo priėmimo pagrindas – tai, kad A. L. Brouillard neturi akademinių kvalifikacijų, reikalingų toms pareigoms užimti, tai yra, Belgijos universiteto suteikto teisės mokslų daktaro, bakalauro ar magistro laipsnio arba užsienyje įgyto ir Belgijos kompetentingos institucijos lygiaverčiu pripažinto laipsnio.

2. A. L. Brouillard iš esmės teigia, kad jo diplomai, įskaitant Prancūzijos universiteto suteiktą teisininko-lingvisto specializacijos diplomą, ir profesinė patirtis Kasacinio teismo dokumentavimo ir tekstų derinimo skyriuje[2] užtikrino reikalingą profesinę kvalifikaciją. Jis pažymi, kad nagrinėdama vien akademines kvalifikacijas konkurso komisija nepaisė jo, kaip darbuotojo, teisės laisvai judėti ir Europos Sąjungos (ES) profesinių kvalifikacijų pripažinimo sistemos.

3. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipiasi į Teisingumo Teismą dėl to, ar pagal SESV 45 ir 49 straipsnius ir 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo[3], jei taikytina pagrindinėje byloje, konkurso komisijai neleidžiama atsisakyti leisti A. L. Brouillard dalyvauti konkurse kaip neturinčiam reikalingų profesinių kvalifikacijų, netikrinant, ar diplomai ir profesinė patirtis suteikė jam lygiavertes profesines kvalifikacijas.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — Ta tarnyba, *inter alia*, atsako už sprendimų ir išvadų vertimą į Belgijos oficialiąsias kalbas ir šių dokumentų versijų skirtingomis kalbomis atitikties patikrą.

3 — OL L 255, 2005, p. 22, su naujausiais pakeitimais, svarbiu metu pagrindinėje byloje padarytais 2011 m. kovo 3 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 213/2011 dėl Direktyvos 2005/36 II ir V priedų dalinio pakeitimo (OL L 59, 2011, p. 4).

## Europos Sąjungos teisė

*SESV*

4. Nors Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 45 straipsnyje garantuojama darbuotojų judėjimo Europos Sąjungoje laisvė, SESV 45 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad tas straipsnis netaikomas darbui valstybės tarnyboje.

5. SESV 49 straipsnio pirmoje pastraipoje draudžiami vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai.

*Direktyva 2005/36*

6. Direktyvos 2005/36 tikslas – palengvinti laisvą asmenų (įskaitant darbuotojus) ir paslaugų judėjimą Europos Sąjungoje [4]. Ji suteikia asmenims, įgijusiems profesinę kvalifikaciją vienoje valstybėje narėje, garantiją užsiimti ta pačia profesija ir dirbti pagal ją kitoje valstybėje narėje, nepanaikinant prievolės laikytis bet kokių nediskriminuojančių tos profesijos vykdymo reikalavimų, kuriuos gali nustatyti pastaroji valstybė narė, jei tokie reikalavimai yra objektyviai pagrįsti ir proporcingi [5].

7. Direktyva 2005/36 nedaro įtakos SESV 45 straipsnio 4 dalies taikymui [6].

8. Vadovaujantis 1 straipsniu („Tikslas“), jei valstybė narė suteikia galimybę savo teritorijoje užsiimti reglamentuojama profesija atsižvelgiant į turimą specifinę profesinę kvalifikaciją, ji privalo pripažinti vienoje ar keliose kitose valstybėse narėse įgytą profesinę kvalifikaciją ir leidžia turinčiajam minėtą kvalifikaciją užsiimti ta profesija [7].

9. 3 straipsnio 1 dalyje pateikti šie apibrėžimai:

„a) „reglamentuojama profesija“ – tai profesinės veiklos rūšis arba profesinės veiklos rūšių grupė, kuria verčiantis (arba verčiantis vienu iš jos būdų) pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas tiesiogiai arba netiesiogiai reikalaujama specifinės profesinės kvalifikacijos turėjimo; visų pirma vertimosi būdu laikomas profesinio vardo, kurio naudojimas įstatymai ir kitais teisės aktai leidžiamas tik turintiesiems tam tikrą profesinę kvalifikaciją, naudojimas. <…>

b) „profesinė kvalifikacija“ – tai kvalifikacija, patvirtinta formalios kvalifikacijos įrodymu, 11 straipsnio a punkto i papunktyje nurodytu kompetenciją patvirtinančiu dokumentu ir (arba) profesine patirtimi;

c) „formalios kvalifikacijos įrodymas“ – tai diplomai, pažymėjimai ir kiti dokumentai, išduoti valstybės narės institucijos, paskirtos pagal tos valstybės narės įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas, ir patvirtinantys sėkmingą profesinio rengimo, įgyto daugiausia [Sąjungoje], baigimą. <…>;

<…>

4 — Direktyvos 2005/36 1 konstatuojamoji dalis.

5 — 3 konstatuojamoji dalis.

6 — 41 konstatuojamoji dalis.

7 — Tas tikslas atitinka 1988 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/48/EEB dėl bendrosios aukštojo mokslo diplomų, išduotų po bent trejų metų profesinio mokymo ir lavinimo, pripažinimo sistemos (OL L 19, 1989, p. 16; 2004 m. specialusis leidinys lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 337), kuri buvo panaikinta Direktyva 2005/36, tikslą. Žr. Sprendimo *Komisija* / *Ispanija*, C-286/06, EU:C:2008:586, 71 punktą.

e) „reglamentuojamas rengimas“ – tai bet koks rengimas, specialiai skirtas siekiant užsiimti tam tikra profesija, ir susidedantis iš kurso ar kursų ir, jei taikytina, papildytas profesiniu rengimu arba stažavimusi ar profesine praktika. <…>

<…>“

10. 4 straipsnyje, skirtame pripažinimo rezultatams, numatyta:

„1. Priimančiajai valstybei narei pripažinus profesinę kvalifikaciją asmuo įgyja teisę užsiimti toje valstybėje narėje ta pačia profesija, kuriai jis laikomas turinčiu kvalifikaciją kilmės valstybėje narėje, ir užsiimti ja priimančioje valstybėje narėje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai.

2. Taikant šią direktyvą, profesija, kuria pareiškėjas pageidauja užsiimti priimančiojoje valstybėje narėje, yra ta pati, kuriai jis laikomas turinčiu kvalifikaciją kilmės valstybėje narėje, jei apimama veikla yra panaši.“

11. Pagal 13 straipsnio 1 dalį („Pripažinimo reikalavimai“), susijusią su bendrąja rengimo įrodymo pripažinimo sistema, „jei įgyti reglamentuojamą profesiją ar ja užsiimti priimančiojoje valstybėje narėje leidžiama tik turint tam tikrą profesinę kvalifikaciją, tos valstybės narės kompetentinga institucija pareiškėjams, jeigu jie turi kompetencijas patvirtinantį dokumentą ar formalios kvalifikacijos įrodymą, kurio kita valstybė narė reikalauja iš asmens, norinčio įgyti teisę užsiimti ta profesija ir ja užsiimti jos teritorijoje, leidžia tą daryti tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos jos piliečiams <...>“.

12. Vadovaujantis 14 straipsnio 1 dalimi, pagal 13 straipsnį nedraudžiama priimančiajai valstybei narei reikalauti, kad pripažinimo siekiantis pareiškėjas užbaigtų ne ilgesnį kaip trejų metų adaptacijos laikotarpį arba atliktų tinkamumo testą, jei: i) pareiškėjo baigtas rengimas apima iš esmės skirtingus dalykus nei tie, kurie nurodyti pateikus formalios kvalifikacijos įrodymų, reikalaujamų priimančiosios valstybės narės; arba ii) reglamentuojama profesija priimančiojoje valstybėje narėje apima vieną ar daugiau reglamentuojamos profesinės veiklos rūšių, kurių nėra atitinkamoje profesijoje pareiškėjo kilmės valstybėje narėje, ir dėl to reikalaujama parengimo, kuris apima iš esmės skirtingus dalykus nei tie, kurie nurodyti pareiškėjo kompetenciją patvirtinančiame dokumente ar pateikus formalios kvalifikacijos įrodymų. Vadovaujantis 14 straipsnio 3 dalies pirma pastraipa, jei dirbant pagal profesiją reikia gerai žinoti nacionalinę teisę ir dirbant pagal tą profesiją konsultavimas ir (arba) pagalba nacionalinės teisės klausimais yra esminis tos profesinės veiklos ypatumas, priimančioji valstybė narė gali numatyti adaptacijos laikotarpį arba tinkamumo testą.

## Belgijos teisės aktai

13. Vadovaujantis *Code judiciaire* (Teismų kodekso) 135bis straipsniu, Kasaciniam teismui padeda *référendaires* (teisės referentai), kurie rengia teisėjų ir *Procureur général* (svarbiausio karūnos patarėjo) tarnybos [8] narių darbą, dalyvauja tvarkant dokumentus, verčiant ir skelbiant sprendimus bei derinant tekstus prancūzų ir nyderlandų kalbomis. Teismų kodekso 259duodecies straipsnyje nustatyta, kad teisės referentu skiriamas asmuo turi būti ne jaunesnis nei 25 metų ir turėti teisės mokslų daktaro arba bakalauro studijų diplomus, kurie atitinka Belgijos teisės magistro diplomą [9]. Kandidatai atrenkami konkurso pagrindu 6 metų laikotarpiui. Vadovaujantis 259terdecies straipsniu, Karalius paskiria teisės referentus 3 metų bandomajam laikotarpiui, o šiam laikotarpiui pasibaigus, paskyrimas tampa neterminuotas, išskyrus jei Karalius priima kitokį sprendimą pirmojo pirmininko ar svarbiausio karaliaus patarėjo teikimu.

8 — Sprendžiant iš Belgijos teisingumo ministerijos interneto svetainėje pateiktos informacijos, Kasacinio teismo svarbiausio karūnos patarėjo tarnybą sudaro svarbiausias karūnos patarėjas, jo pirmasis generalinis advokatas ir generaliniai advokatai.

9 — 2009 m. gruodžio 30 d. įstatymo 2 straipsnis.

14. Pagrindinei bylai reikšmingu laikotarpiu pagal 2004 m. kovo 31 d. Prancūzų bendruomenės dekreto, kuriuo buvo apibrėžtas aukštasis mokslas, skatinama jo integracija į Europos aukštojo mokslo sritį ir universitetų refinansavimas, 43 ir 44 straipsnius Prancūzų bendruomenės vyriausybei buvo suteikta teisė imtis bendrų ar individualių priemonių užsienyje baigtų studijų ir toje bendruomenėje suteiktų akademinių kvalifikacijų, įskaitant teisės magistro diplomą, lygiavertiškumui pripažinti.

## Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

15. A. L. Brouillard kelerius metus dirbo Kasacinio teismo dokumentavimo ir tekstų derinimo skyriuje. Jis turi vertimo bakalauro diplomą, po 2-jų metų studijų Belgijos universitete suteiktą teisės mokslų laipsnį (*candidature en droit*) [10], po vienų metų studijų 2006 m. tame pačiame universitete suteiktą specializuotų žmogaus teisių studijų diplomą ir už 2009–2010 mokslo metus suteiktą teisės, ekonomikos, vadybos profesijų privatinės teisės srities teisininko-lingvisto specializacijos magistro diplomą (toliau – profesinės krypties magistro diplomas); jį 2010 m. lapkričio 22 d. išdavė Puatjė (Prancūzija) universitetas.

16. 2011 m. gegužės 24 d. A. L. Brouillard užsiregistravo dalyvauti viešame Kasacinio teismo teisės referentų įdarbinimo konkurse.

17. 2011 m. birželio 23 d. jis kreipėsi į Prancūzų bendruomenę su prašymu pripažinti jo turimą profesinės krypties magistro diplomą visiškai lygiaverčiu Belgijos teisės magistro diplomui.

18. 2011 m. rugsėjo 6 d. Kasacinio teismo pirmininkas pateikė A. L. Brouillard konkurso komisijos sprendimą, pagal kurį jo prašymas įregistruoti jį dalyvauti konkurse pripažintas nepriimtinu. Tame sprendime konkurso komisija atkreipė dėmesį, kad Kasacinio teismo teisės referento pareigoms užimti reikalingas Belgijos universitete suteiktas teisės mokslų daktaro, bakalauro arba magistro laipsnis, siekiant užtikrinti, kad kandidatas gebės ta profesija užsiimti Belgijoje. A. L. Brouillard šio reikalavimo neatitiko, nes jo profesinės krypties magistro diplomo Prancūzų bendruomenė nepripažino lygiaverčiu Belgijoje suteiktam teisės magistro diplomui ir jis Belgijos universitete nestudijavo lygiavertės programos.

19. 2011 m. spalio 27 d. Prancūzų bendruomenė atmetė A. L. Brouillard prašymą dėl lygiavertiškumo pripažinimo ir jo turimą laipsnį pripažino lygiaverčiu tik bendram magistro laipsniui. Tai veikiau akademinių kvalifikacijų nei prie tam tikro laipsnio priskirtino konkretaus turinio pripažinimas lygiaverčiu. Tas sprendimas buvo pagrįstas Prancūzų bendruomenės diplomų lygiavertiškumo pripažinimo komisijos (Teisės ir kriminologijos skyrius) nuomone, paremta šiais motyvais:

„– Teisės studijų baigimo diplomas patvirtina gebėjimus ir techninę patirtį, susijusius su teisine sistema, pagal kurią jis buvo išduotas; todėl tokios užsienyje atliktos studijos neatitinka Belgijos Prancūzų bendruomenės teisės fakultetų, kuriuose studentai mokomi tapti Belgijos teisinėje sistemoje dirbančiais teisininkais, reikalavimų,

— tam tikri studijų dalykai, kurių reikalaujama Belgijos Prancūzų bendruomenėje, kad būtų pripažinta, jog asmuo baigė antros pakopos teisės mokslus (be kita ko, prievolių teisė, sutarčių teisė, administracinė teisė, darbo teisė ir kt.) nebuvo išklausyti per studijas, po kurių buvo išduotas profesinės krypties magistro diplomas, kurį prašoma pripažinti lygiaverčiu.“

10 — Iki Bolonijos aukštojo mokslo reformos *candidature en droit* iš esmės apėmė įvadines daugelio bendrųjų teisės dalykų programas ir iš esmės buvo būtina sąlyga trejų metų teisės magistro diplomui gauti; čia buvo dėstomos pagrindinės Belgijos teisės šakos, ES ir tarptautinė teisė. Asmuo, norintis tapti praktikuojančiu teisininku, privalėjo turėti Belgijos teisės magistro diplomą (dabar – Belgijos teisės magistro diplomas). Šiuo metu po 3-jų metų studijų suteikiamas teisės bakalauro ir po 2-jų metų studijų suteikiamas teisės magistro diplomas yra pakeitęs teisės kandidato ir teisės licencijato diplomus.

20. A. L. Brouillard ginčijo konkurso komisijos sprendimą ir 2012 m. rugsėjo 20 d. karaliaus dekretus, kuriais paskirti 3 nauji Kasacinio teismo teisės referentai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme; šis sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą šiais klausimais:

„1. Ar [SESV] 45 ir 49 straipsniai, taip pat Direktyva 2005/36 <...> aiškintini kaip taikytini esant situacijai, kai Belgijos pilietis, gyvenantis Belgijoje ir nevykdęs profesinės veiklos kitoje valstybėje narėje, remiasi [Prancūzijoje įgytu profesinės krypties magistro diplomu], prašydamas leisti dalyvauti Kasacinio teismo teisės referentų įdarbinimo konkurse?

2. Ar Belgijos Kasacinio teismo teisės referento pareigybė, kuriai užimti pagal Teismų kodekso 259duodecies straipsnį numatytas reikalavimas turėti teisės mokslų daktaro ar bakalauro laipsnį, laikytina reglamentuojama pareigybe, kaip ji suprantama pagal <...> Direktyvos 2005/36 3 straipsnį?

3. Ar Kasacinio teismo teisės referento pareigybė <...> laikytina darbu viešojoje tarnyboje, kaip jis suprantamas pagal SESV 45 straipsnio 4 dalį, ir ar todėl pagal minėtą 45 straipsnio 4 dalį jai netaikytini SESV 45 ir 49 straipsniai ir <...> Direktyva 2005/36 <...> ?

4. Jeigu SESV 45 ir 49 straipsniai ir <...> Direktyva 2005/36 taikytina nagrinėjamoje byloje, ar šios normos aiškintinos taip, kad pagal jas draudžiama, kad Kasacinio teismo teisės referentų įdarbinimo konkurso komisija kaip dalyvavimo šiame konkurse sąlygą nustatytų turėti Belgijos universiteto išduotą teisės mokslų daktaro ar bakalauro diplomą arba [profesinės krypties magistro diplomą], kurį už švietimo reikalus atsakinga Prancūzų bendruomenė būtų pripažinusi lygiaverčiu Belgijos universiteto suteiktam teisės mokslų daktaro, bakalauro ar magistro laipsniams?

5. Jeigu SESV 45 ir 49 straipsniai ir <...> Direktyva 2005/36 taikytina nagrinėjamoje byloje, ar šios normos aiškintinos taip, kad pagal jas Kasacinio teismo teisės referentų įdarbinimo konkurso komisija privalo palyginti pareiškėjo kvalifikacijas, apie kurias liudija jo pateikti diplomai ir profesinė patirtis, su tomis, kurios suponuojamos Belgijos universitetui suteikus teisės mokslų daktaro ar bakalauro laipsnius, ir prireikus nustatyti kompensuojamąją priemonę, numatytą Direktyvos 2005/36 14 straipsnyje?“

21. A. L. Brouillard taip pat ginčijo 2011 m. spalio 27 d. Prancūzų bendruomenės sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme. 2014 m. gegužės 15 d. tas prašymas dėl panaikinimo, kuris nėra susijęs su pagrindine byla, buvo atmestas.

22. Rašytinius paaiškinimus pateikė A. L. Brouillard, Belgijos ir Italijos vyriausybės bei Europos Komisija. A. L. Brouillard, Belgijos vyriausybės ir Komisijos paaiškinimai buvo išklausyti 2015 m. kovo 25 d. įvykusiame posėdyje.

## Analizė

### *Pirminės pastabos*

23. Pirmaisiais 3 klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar pagrindinėje byloje taikomi laisvo darbuotojų judėjimo principai ir Direktyva 2005/36. Pirmiausia nagrinėsiu, ar pagrindinės bylos faktinės aplinkybės apibūdina išimtinai vidaus atvejį, kuriam netaikomas SESV 45 straipsnis (1 klausimas). Tada aptarsiu, ar SESV 45 straipsnio 4 dalyje

užkertamas kelias taikyti likusias to straipsnio nuostatas ir Direktyvą 2005/36 pagrindinėje byloje (3 klausimas). Paskui nagrinėsiu, ar Kasacinio teismo teisės referento pareigybė laikytina „reglamentuojama profesija“ pagal Direktyvą 2005/36 (2 klausimas). Nuo atsakymo į tą klausimą priklauso, ar ta direktyva taikoma pagrindinėje byloje.

24. 4 ir 5 klausimai nagrinėtini kartu. Iš esmės jie keliami dėl to, ar laisvo judėjimo principai ir Direktyva 2005/36, jei taikytini pagrindinėje byloje, draudė konkurso komisijai atmesti A. L. Brouillard prašymą dalyvauti konkurse tuo pagrindu, kad jis neturėjo reikalingų akademinių kvalifikacijų, *nepalyginus* šių su A. L. Brouillard teorinėmis žiniomis ir įgūdžiais, kuriuos jis įgijo mokydamasis ir dirbdamas, ir, jei reikalinga, nustatyti jam kompensavimo priemonę pagal Direktyvos 2005/36 14 straipsnį.

25. Prieš atsakant į bet kurį iš nurodytų klausimų svarbu atkreipti dėmesį į 3 dalykus.

26. Pirma, sutinku su Belgijos ir Italijos vyriausybėmis, kad pagrindinė byla susijusi su galimybe įsidarbinti Belgijos valstybės tarnyboje, o ne su galimybe dirbti savarankiškai toje valstybėje narėje. Todėl SESV 49 straipsnis nėra svarbus, ir aptarsiu tik SESV 45 straipsnį ir Direktyvą 2005/36.

27. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarė prielaidą, kad Direktyvos 2005/36 4 straipsnis ir 13 straipsnio 1 dalis yra tiesioginio vertikalaus veikimo, todėl A. L. Brouillard turi teisę tiesiogiai vadovautis tomis nuostatomis pagrindinėje byloje. Ta prielaida teisinga. Tomis nuostatomis besąlygiškai ir pakankamai aiškiai reikalaujama, kad kompetentingos valstybės narės institucijos leistų asmeniui šioje valstybėje tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiams užsiimti profesija, kuriai reikalinga specifinė profesinė kvalifikacija, jei tas asmuo yra kvalifikuotas užsiimti ta pačia profesija kitoje valstybėje narėje [11].

28. Galiausiai Direktyva 2005/36 nesuderintos vertimosi reglamentuojamomis profesijomis valstybėse narėse sąlygos. Ta direktyva greičiau nustatomas profesinių kvalifikacijų pripažinimo mechanizmas. Pagal ją asmenims leidžiama įgyti teisę priimančiojoje valstybėje narėje užsiimti ta pačia reglamentuojama profesija kaip ir ta, kuria užsiimti jie turi kvalifikaciją kilmės valstybėje narėje, ir tai daryti priimančiojoje valstybėje narėje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai [12]. Darant prielaidą, kad visi kiti reikalavimai taikyti Direktyvą 2005/36 yra įvykdyti (*inter alia*, kad Kasacinio teismo teisės referento pareigybė yra „reglamentuojama profesija“), A. L. Brouillard galėtų vadovautis ta direktyva tik turėdamas profesines kvalifikacijas, reikalingas Prancūzijoje vykdant veiklą, panašią į Kasacinio teismo teisės referento veiklą [13]. Vis dėlto laikausi nuomonės, kad Belgijos kasacinio teismo teisės referento pareigybė nėra reglamentuojama profesija, todėl Direktyva 2005/36 pagrindinėje byloje netaikoma [14]. Jei Teisingumo Teismas laikysis tos pačios nuomonės, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturės spręsti to klausimo.

11 — Pagal analogiją žr. Sprendimo *Beuttenmüller*, C-102/02, EU:C:2004:264, 55 punktą (dėl Direktyvos 89/48 3 straipsnio a punkto) ir Sprendimo *Aslanidou*, C-142/04, EU:C:2005:473, 33 punktą (dėl 1992 m. birželio 15 d. Tarybos direktyvos 92/51/EEB dėl antrosios bendros profesinio mokymo ir lavinimo pripažinimo sistemos, papildančios Direktyvą 89/48/EEB, 3 straipsnio a punkto (OL L 209, 1992, p. 25; 2004 m. specialusis leidinys lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 47), kuris iš esmės atitina Direktyvos 89/48 3 straipsnio a punktą).

12 — Žr. Direktyvos 2005/36 1 ir 4 straipsnius. A. L. Brouillard atžvilgiu jo „priimančioji valstybė narė“ pagal tas nuostatas iš tiesų yra jo kilmės valstybė narė (Belgija).

13 — Vis dėlto tai nesutrukdytų Belgijai pareikalauti, kad jis baigtų adaptacijos laikotarpį arba atliktų jo tinkamumo testą pagal Direktyvos 2005/36 14 straipsnį.

14 — Žr. 48–57 punktus.

*Ar faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje apibūdina „išimtinai vidaus situaciją“, kuriai netaikomas SESV 45 straipsnis? (1 klausimas)*

29. Belgijos vyriausybė teigia, kad pagrindinėje byloje, kuri nėra pakankamai susijusi su ES teise, SESV 45 straipsnis netaikomas. Nors A. L. Brouillard savo reikalavimą leisti dalyvauti konkurse grindžia kitoje valstybėje narėje gautu diplomu, tą universiteto programą jis studijavo nuotoliniu būdu.

30. Belgijos vyriausybės argumentai manęs neįtikina.

31. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sutarčių nuostatos, skirtos judėjimo laisvei, netaikomos veiklai, kuri visapusiškai apsiriboja viena valstybe nare [15]. Vis dėlto tos nuostatos yra naudingos konkrečios valstybės narės piliečiams, kai, teisėtai gyvenę kitos valstybės narės teritorijoje ir ten įgiję profesinę kvalifikaciją, jie žino, kad jų padėtis kilmės valstybės narės atžvilgiu gali būti prilyginta bet kurių kitų asmenų, įgyvendinančių Sąjungos pirminės teisės suteikiamas teises ir laisves, padėčiai [16]. Darbuotojų judėjimo laisvė apskritai nebūtų užtikrinta, jei valstybės narės galėtų atsisakyti leisti naudotis ta laisve savo piliečiams, pasinaudojusiems Sąjungos teise profesinėms kvalifikacijoms kitose valstybėse narėse įgyti. Tai visų pirma pasakytina tais atvejais, kai tokie piliečiai ten yra įgiję universitetinę kvalifikaciją, papildančią jų pagrindinį išsilavinimą ir mokymą, ir jie ketina ja pasinaudoti grįžę į savo kilmės šalį [17].

32. A. L. Brouillard remiasi Prancūzijos universitete įgytu laipsniu. Todėl jis pasinaudojo teise gauti kitoje valstybėje narėje įsteigto universiteto teikiamomis mokymo paslaugomis. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, tai, ar fiziškai vyko judėjimas per sieną, norint įgyti tą procesinę kvalifikaciją, mano manymu, nėra susiję su SESV 45 straipsnio taikymu pagrindinėje byloje. Tarkime, vienoje valstybėje narėje gyvenantis studentas nuotoliniu būdu studijuoja kitoje valstybėje narėje įsteigtoje mokymo institucijoje. Jam reikia nuvykti į tą instituciją laikyti baigiamąjį egzaminą žodžiu. Vis dėlto dėl sveikatos jis negali keliauti. Programą nuotoliniu būdu vykdanti mokymo institucija jam leidžia egzaminą žodžiu laikyti namuose, surengus vaizdo konferenciją. Studentas egzaminą išlaiko ir jam suteikiama profesinė kvalifikacija. Mano manymu, nėra priežasčių, trukdančių tam studentui vėliau pasinaudoti SESV 45 straipsniu, kaip išaiškinta pirma minėtoje 31 išnašoje nurodytoje teismo praktikoje.

33. Bet kuriuo atveju A. L. Brouillard, atsakydamas į mano per teismo posėdį jam pateiktą klausimą, tiesiogiai nurodė nuvykęs į Puatjė universitetą 2010 m. liepos 10 d. tam, kad išlaikytų trijų valandų trukmės egzaminą žodžiu. Nors dėl faktinių aplinkybių galiausiai sprendžia nacionalinis teismas, Teisingumo Teismas gali toliau vadovautis (beveik visiškai tvirtu pagrindu), kad valstybės siena buvo kirsta; taigi, atsižvelgiant į šias faktines aplinkybes, tai nėra išimtinai vidaus atvejis.

*Ar SESV 45 straipsnio 4 dalyje užkertamas kelias taikyti likusias to straipsnio nuostatas ir Direktyvą 2005/36 pagrindinėje byloje? (3 klausimas)*

34. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia dėl to, ar Kasacinio teismo teisės referento pareigybė laikytina „darbu valstybės tarnyboje“ pagal SESV 45 straipsnio 4 dalį.

15 — Žr., *inter alia*, Sprendimo *López Brea ir Hidalgo Palacios*, C-330/90 ir C-331/90, EU:C:1992:39, 7–9 punktus ir Sprendimo *Steen*, C-332/90, EU:C:1992:40, 9 punktą.

16 — Žr., *inter alia*, Sprendimo *Knoors*, 115/78, EU:C:1979:31, 24 punktą; Sprendimo *Kraus*, C-19/92, EU:C:1993:125, 15 punktą ir Sprendimo *Fernández de Bobadilla*, C-234/97, EU:C:1999:367, 30 punktą.

17 — Sprendimo *Kraus*, C-19/92, EU:C:1993:125, 16 ir 17 punktai.

35. Atsižvelgiant į pagrindiniais pripažintus judėjimo laisvės ir vienodo požiūrio į darbuotojus Europos Sąjungoje principus, tos išimties taikymo sritis neturėtų viršyti jos pirminio tikslo – leisti valstybėms narėms riboti užsieniečių skyrimą į tam tikras pareigybes valstybės tarnyboje, kurioms užimti reikalingi specialūs ištikimybės valstybei santykiai ir abipusės teisės ir pareigos, sudarantys pilietybės ryšio pagrindą [18]. Dėl tos priežasties SESV 45 straipsnio 4 dalyje numatyta išimtis susijusi tik su galimybe užsieniečiams užimti tam tikras pareigybes valstybės narės valstybės tarnyboje [19].

36. A. L. Brouillard yra *Belgijos pilietis*, norintis užimti pareigas *Belgijos* valstybės tarnyboje. Vadinasi, Belgija negali pagrįstai pagal SESV 45 straipsnio 4 dalį atsisakyti jo gynybos, kurią jis kildina iš pirmų 3 to straipsnio dalių. Todėl SESV 45 straipsnio 4 dalis neužkerta kelio Direktyvą 2005/36 taikyti faktinėms aplinkybėms pagrindinėje byloje.

37. Susiklosčius kitoms faktinėms aplinkybėms, galėtų tekti atsakyti į klausimą, ar Kasacinio teismo teisės referento pareigybė laikytina „darbu valstybės tarnyboje“ pagal SESV 45 straipsnio 4 dalį. Tam klausimui šalių žodinėse ir rašytinėse pastabose buvo skirta daug dėmesio, todėl jį trumpai aptarsiu.

38. Mano manymu, teisės referento pareigybė nelaikoma „darbu valstybės tarnyboje“ pagal SESV 45 straipsnio 4 dalį.

39. Kadangi SESV 45 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta nukrypti nuo pagrindinio darbuotojų judėjimo laisvės principo leidžianti nuostata, ji aiškintina siaurai [20].

40. Byloje *Komisija / Belgija* [21] Belgijos vyriausybė teigė, kad „darbas valstybės tarnyboje“ yra institucinė samprata, neatitinkanti „viešosios valdžios funkcijų vykdymo“, nurodyto SESV 51 straipsnyje [22]. Jos manymu, svarbiausia – darbdavio tapatybė, o ne darbuotojo vykdomos veiklos pobūdis.

41. Teisingumo Teismas tą argumentą atmetė ir aiškindamas „darbo valstybės tarnyboje“ sampratą atsižvelgė į funkcinį kriterijų. SESV 45 straipsnio 4 nuostata taikoma tik tiek, kiek atitinkamas darbuotojas: 1) tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja vykdant viešosios teisės suteiktus įgaliojimus; ir 2) vykdo užduotis, susijusias su pareigomis, skirtomis bendrų valstybės interesų ir apskritai valdžios institucijų apsaugai [23]. Taigi svarbiausia – tai, ar pareigybei būdinga specifinė valstybės tarnybos veikla, kiek šią pareigybę užimančiam asmeniui pavesta vykdyti viešosios teisės suteiktus įgaliojimus ir saugoti bendruosius valstybės interesus [24].

42. Remdamasis Teisingumo Teismo turima informacija nesutinku su Belgijos ir Italijos vyriausybėmis, kad darbas teisės referentu Belgijos kasaciniame teisme atitinka pirmąjį reikalavimą.

43. Mano manymu, Kasacinio teismo pirmojo pirmininko, pirmininko ir teisėjo pareigybėms, taip pat šio teismo svarbiausio karūnos patarėjo, pirmojo generalinio advokato ir generalinių advokatų pareigybėms iš tiesų būdinga specifinė teisingumo vykdymo veikla valstybės tarnyboje [25]. Asmuo, užimantis šias pareigas, nagrinėja Kasaciniam teismui (t. y. civilines ir baudžiamąsias bylas

18 — Sprendimo *Alevizos*, C-392/05, EU:C:2007:251, 69 ir 70 punktai ir nurodyta teismo praktika. Ta apibrėžtis grindžiama Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimu *Nottebohm* (1955 m. balandžio 6 d. sprendimas, antroji stadija, I.C.J rinkiniai, 1955, 4 punktas, p. 23).

19 — Žr. Sprendimo *Grahame ir Hollanders*, C-248/96, EU:C:1997:543, 32 punktą ir Sprendimo *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, C-195/98, EU:C:2000:655, 36 punktą.

20 — Žr., *inter alia*, Sprendimo *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española*, C-405/01, EU:C:2003:515, 41 punktą ir Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-460/08, EU:C:2009:774, 29 punktą.

21 — 149/79, EU:C:1980:297.

22 — Remiantis tuo straipsniu, SESV nuostatos dėl įsisteigimo laisvės netaikomos veiklai, kuri „yra susijusi, nors ir laikinai, su viešosios valdžios funkcijų vykdymu“. SESV 62 straipsnyje numatyta, kad ta išimtis taip pat taikoma laisvam paslaugų judėjimui.

23 — Sprendimo *Komisija / Belgija*, 149/79, EU:C:1980:297, 10 punktas.

24 — Sprendimo *Komisija / Belgija*, 149/79, EU:C:1980:297, 12 punktas.

25 — Tuo klausimu žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvados byloje *Komisija / Portugalija*, C-52/08, EU:C:2010:514, 41 punktą.

nagrinėjančiam Belgijos paskutinės instancijos teismui) pateiktus skundus arba teikia nepriklausomas konsultacijas (oficialias išvadas) dėl tų skundų. Be to, tos pareigybės apima užduotis bendriesiems valstybės interesams apsaugoti, nes užtikrina įstatymų laikymąsi sprendžiant ir privačių šalių tarpusavio ginčus, ir ginčus su valdžios institucijomis.

44. Iš Belgijos vyriausybės rašytinių ir žodinių pastabų matyti, kad Kasacinio teismo teisės referentai padeda tiems teismo pareigūnams. Pagrindinė jų funkcija – tirti tame teisme nagrinėjamas bylas, vykdyti teisinius tyrimus ir padėti tiems pareigūnams rengti sprendimų ir išvadų projektus.

45. Belgijos vyriausybė teismo posėdyje patvirtino, kad Kasacinio teismo teisės referentai *nėra* įgalioti priimti (ar net dalyvauti priimant) bet kokius teismo sprendimus, negali užduoti klausimų teismo posėdyje dalyvaujančioms šalims ir galutinai nesprendžia dėl teisinių argumentų, kuriais grindžiami sprendimai ir išvados. Teisės referentai savo užduotis vykdo išimtinai prižiūrimi teismo pareigūnų, kuriems jie padeda ir kurie išimtinai atsako už savo priimamus sprendimus ir išvadas. Todėl teisės referentų vykdomos pagalbinės ir parengiamosios funkcijos tiems pareigūnams netrukdo įgyvendinti teisminių galių.

46. Dėl šios priežasties, nors galiausiai šį fakto klausimą prireikus turi spręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, mano manymu, teisės referentų užduotys yra pernelyg nutolusios nuo teisingumo vykdymo valstybės tarnyboje, kad šie asmenys dalyvautų (net ir netiesiogiai) vykdant viešosios teisės suteiktus įgaliojimus [26].

47. Belgijos vyriausybės teiginiai, kad Teismų kodekso 310 straipsnyje Kasacinio teismo teisės referentai formaliai priskiriami prie to teismo „narių“ ir kad jiems iš dalies taikomos tos pačios taisyklės kaip teisėjams ir kitiems teismo pareigūnams, kiek tai susiję, *inter alia*, su paskyrimu į pareigas ir darbo užmokesčiu, atostogomis, *„privilège de juridiction“* [27] ir draudimu vykdyti (tam tikras) neteismines funkcijas, mano manymu, nėra pagrindas suabejoti ta išvada. Šie aspektai nėra tiesiogiai susiję su teisės referentų vykdomomis faktinėmis užduotimis.

*Ar Kasacinio teismo teisės referento pareigybė laikytina „reglamentuojama profesija“ pagal Direktyvą 2005/36? (2 klausimas)*

48. Direktyva 2005/36 taikytina pagrindinėje byloje tik jeigu Kasacinio teismo teisės referento pareigybė yra „reglamentuojama profesija“ pagal Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Tai savo ruožtu priklauso nuo to, ar norint turėti teisę užsiimti ta profesija ir dirbti pagal ją reikalinga turėti „specifinę profesinę kvalifikaciją“ [28].

49. Pirma, nustatant, ar tai reglamentuojama profesija pagal Direktyvą 2005/36 [29], nėra svarbi aplinkybė, kad tą darbą reglamentuoja Belgijos specialieji valstybės tarnybos teisės aktai.

50. Be to, Belgijos vyriausybės argumentas, kad teisės referento pareigybė nėra įtraukta į Komisijos skelbiamą reglamentuojamų profesijų sąrašą, taip pat nėra svarbus. Tas sąrašas nėra privalomas ES aktas, todėl jis visiškai orientacinio pobūdžio.

26 — Dėl nukrypti leidžiančios SESV 51 straipsnio nuostatos pagal analogiją žr. Sprendimo *Reyners*, 2/74, EU:C:1974:68, 53 punktą (dėl teisininkų Belgijoje); Sprendimo *Thijssen*, C-42/92, EU:C:1993:304, 22 punktą (dėl Belgijos draudimo inspekcijos „patvirtintų komisijos narių“); ir Sprendimo *Peñarroja Fa*, C-372/09 ir C-373/09, EU:C:2011:156, 44 punktą (dėl teismo ekspertų Prancūzijoje).

27 — Belgijoje tam tikrus nusikaltimus padarę teismo pareigūnai pirmąja instancija teisiami apeliaciniuose teismuose (Baudžiamojo proceso kodekso 479 straipsnis).

28 — Netenka abejoti, kad Kasacinio teismo teisėjų padėjėjo pareigybė nepriskiriama prie profesijų, kurias turi Direktyvos 2005/36 I priede išvardytų asociacijų ar organizacijų nariai. Todėl tai nelaikoma reglamentuojama profesija, kaip tai suprantama 3 straipsnio 1 dalies a punkto paskutiniame sakinyje kartu su tos direktyvos 3 straipsnio 2 dalimi.

29 — Sprendimo *Burbaud*, C-285/01, EU:C:2003:432, 42 ir 43 punktai ir nurodyta teismo praktika.

51. Komisija teigia, kad skiriant į Kasacinio teismo teisės referento pareigas nereikalaujama turėti „specifinės profesinės kvalifikacijos“ pagal Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Teisės mokslų daktaro, bakalauro ar magistro laipsniai yra bendro pobūdžio diplomai, suteikiantys galimybę vykdyti daug profesijų. Be to, per teisės referentų įdarbinimo atranką nėra atliekamas testas, kurį išlaikius suteikiamas tinkamumo pažymėjimas.

52. Pritariu šiam vertinimui.

53. Dalis apibrėžimų iš Direktyvos 2005/36 3 straipsnio yra naudingi, nes padeda aiškinant „specifinės profesinės kvalifikacijos“ sampratą. Pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą profesinė kvalifikacija apima kvalifikaciją, patvirtintą formalios kvalifikacijos įrodymu; o 3 straipsnio 1 dalies c punkte nurodyta, kad formali kvalifikacija apima diplomus, „patvirtinančius sėkmingą profesinio rengimo, įgyto daugiausia [Sąjungos], baigimą“. Be to, Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies e punkte „reglamentuojamas rengimas“ yra apibrėžiamas kaip bet koks rengimas, *specialiai skirtas* siekiant užsiimti tam tikra profesija, ir susidedantis iš kurso ar kursų ir, jei taikytina, papildytas profesiniu rengimu arba stažavimusi ar profesine praktika“ [30].

54. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, man aišku, kad ne kiekvienas diplomas laikytinas specifine profesine kvalifikacija pagal Direktyvą 2005/36. Tai pasakytina tik apie diplomus, kurie konkrečiai skirti kandidatams parengti, kad jie galėtų dirbti pagal tam tikrą profesiją, ir kuriais patvirtinama, kad profesinis mokymas, įgytas daugiausia Sąjungoje, yra sėkmingai baigtas.

55. Akademinė kvalifikacija, reikalinga skiriant į Kasacinio teismo teisės referento pareigas, nėra skirta specialiai parengti asmenis eiti to teismo teisės referentų pareigų, tačiau suteikia teisę užsiimti įvairiomis profesijomis. Ši kvalifikacija yra bendrojo pobūdžio, ja nėra patvirtinamas sėkmingas specifinio profesinio rengimo baigimas, todėl ji nėra „specifinė profesinė kvalifikacija“. Dėl šios priežasties A. L. Brouillard negali vadovautis Direktyva 2005/36 pagrindinėje byloje.

56. Nėra pagrindo ta išvada abejoti vien dėl to, kad teisės referentai parenkami pagal konkursą, per kurį atliekamas lyginamasis kandidatų vertinimas. Sprendime *Rubino* Teisingumo Teismas manė, kad sėkmingas dalyvavimas per procedūrą, skirtą iš anksto nustatytam asmenų skaičiui atrinkti remiantis lyginamuoju vertinimu, o ne taikant absoliučius kriterijus, ir terminuotos kvalifikacijos suteikimas negali būti laikoma profesine kvalifikacija pagal Direktyvos 2005/36 [31] 3 straipsnio 1 dalies b punktą.

57. Mano padarytos išvados nepaneigia Teismų kodekso 259terdecies straipsnio nuostata, kad paskyrimas į Kasacinio teismo teisės referento pareigas tampa neterminuotas tik po 3 metų nuo paskyrimo. Iš tiesų tam tikromis aplinkybėmis privalomas tam tikros trukmės rengimas gali lemti profesijos priskyrimą prie reglamentuojamų profesijų. Pavyzdžiui, Sprendime *Burbaud* Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad vadovo darbas Prancūzijos valstybinėje ligoninėje buvo reglamentuojama profesija. Ta išvada iš esmės pagrįsta aplinkybe, kad pagal Prancūzijos teisę teisė užsiimti ta profesija buvo suteikta tik stažuotojams, baigusiems *École nationale de la santé publique* programą ir išlaikiusiems baigiamąjį egzaminą, patvirtinantį jų turimas reikalingas teorines ir praktines žinias, kad galėtų dirbti ligoninės administracijoje [32]. Vis dėlto šie reikalavimai nepanašūs į šioje byloje nagrinėjamas nacionalines nuostatas. Belgijos vyriausybė teismo posėdyje patvirtino, kad tomis nuostatomis nėra nustatoma specifinė rengimo programa, kurią sėkmingai baigusiems kandidatams

30 — Išskirta mano.

31 — Sprendimo *Rubino*, C-586/08, EU:C:2009:801, 32 punktas.

32 — Sprendimo *Burbaud*, C-285/01, EU:C:2003:432, 44–53 punktai.

suteikiama pažyma dėl turimos reikalingos profesinės kvalifikacijos. Kaip matyti iš 259terdecies straipsnio formuluotės, trejų metų laikotarpis nuo pradinio paskyrimo veikiau laikytinas bandomuoju laikotarpiu, kad teismo pareigūnai, kuriems talkina teisės referentai, galėtų patikrinti, ar jie tinkamai vykdo savo pareigas, ir apsispręsti dėl jų galutinio paskyrimo [33].

*Kokios pareigos konkurso komisijai yra nustatytos SESV 45 straipsnyje? (4 ir 5 klausimai)*

58. Padariau išvadą, kad Direktyva 2005/36 pagrindinėje byloje netaikytina. Todėl aptardama 4 ir 5 klausimus apsiribosiu SESV 45 straipsniu. Ar ta nuostata reikalavo konkurso komisijos patikrinti, ar A. L. Brouillard akademinės kvalifikacijos ir turima profesinė patirtis suteikė jam teorinių žinių ir įgūdžių, kurie yra lygiaverčiai Belgijos universiteto suteikto teisės mokslų daktaro, bakalauro ar magistro laipsnio patvirtintoms teorinėms žinioms ir įgūdžiams?

59. Kadangi nėra vienodų sąlygų, pagal kurias galima vykdyti konkrečią profesiją, ES teisė nedraudžia valstybei narei į vieno iš jos teismų teisės referento pareigas skirti tik asmenis, turinčius konkrečių teorinių žinių ir kvalifikacijų, įrodančių tinkamumą užimti tas pareigas [34]. Vis dėlto ta kompetencija turi būti įgyvendinama nepažeidžiant pagrindinių Sutartimis užtikrintų laisvių [35].

60. Pagal teismo praktiką valstybės narės institucijos, nagrinėdamos prašymą dėl leidimo verstis profesija, kai ši teisė pagal nacionalinę teisę priklauso nuo konkretaus diplomo ar profesinės kvalifikacijos, turi atsižvelgti į suinteresuotojo asmens profesinę kvalifikaciją ir palyginti jo diplomais, pažymėjimais ir kitais oficialias kvalifikacijas įrodančiais dokumentais patvirtintą, atitinkamą profesinę patirtį ir profesinę kvalifikaciją, reikalaujamą pagal nacionalinės teisės aktus norint verstis nagrinėjama profesija [36].

61. Tyrimo procedūra turi leisti atitinkamos valstybės narės institucijoms objektyviai įsitikinti, jog užsienio valstybėje išduotu diplomu patvirtinama, kad jo savininkas turi teorinių žinių ir kvalifikacijų, kurios, nors ir ne identiškos, tačiau bent jau lygiavertės toms, kurios patvirtinamos nacionaliniu diplomu. Tą patikrinimą būtina atlikti išimtinai atsižvelgiant į tai, kokių teorinių žinių ir kvalifikacijų tas asmuo gali turėti to diplomo pagrindu, atsižvelgiant į studijų pobūdį ir trukmę, taip pat praktinius mokymus diplomui įgyti [37]. Be kita ko, teorinės žinios, kurias patvirtina kitoje valstybėje narėje išduotas diplomas, ir kvalifikacija ir (arba) profesinė patirtis, kuri buvo įgyta kitose valstybėse narėse, taip pat patirtis, įgyta valstybėje narėje, kurioje kandidatas prašo leisti atlikti parengtinę praktiką, turi būti tikrinamos atsižvelgiant į pagal priimančiosios valstybės narės teisės aktus reikalaujamą profesinę kvalifikaciją [38].

62. Vis dėlto, kadangi kiekviena praktinė patirtis vykdant veiklą, susijusią su profesija, kuria siekiama užsiimti, gali pagilinti pareiškėjo teorines žinias, kompetentingos nacionalinės institucijos turi atsižvelgti į bet kokią praktinę patirtį, naudingą verčiantis šia profesija. Spręsti, kokią tiksliai vertę reikia suteikti šiai patirčiai, turi kompetentinga nacionalinė institucija, atsižvelgdama į konkrečias vykdytas funkcijas, vykdant jas įgytas ir taikytas žinias, taip pat suinteresuotajam asmeniui patikėtas pareigas ir nepriklausomumo lygį [39].

33 — Todėl tas laikotarpis taip pat nėra panašus į praktikos laikotarpį, reikalingą asmeniui priimti į advokatūrą. Žr. Sprendimo *Morgenbesser*, C-313/01, EU:C:2003:612, 51 punktą ir Sprendimo *Peśla*, C-345/08, EU:C:2009:771, 23 punktą.

34 — Žr., *inter alia*, Sprendimo *Vlassopoulou*, C-340/89, EU:C:1991:193, 9 punktą ir nurodytą teismo praktiką bei Sprendimo *Fernández de Bobadilla*, C-234/97, EU:C:1999:367, 11 punktą.

35 — Žr., *inter alia*, Sprendimo *Mac Quen ir kt.*, C-108/96, EU:C:2001:67, 24 ir 25 punktus.

36 — Žr. Sprendimo *Vlassopoulou*, C-340/89, ECR, EU:C:1991:193, 16 punktą ir Sprendimo *Morgenbesser*, C-313/01, EU:C:2003:612, 57 punktą.

37 — Žr. Sprendimo *Vlassopoulou*, C-340/89, ECR, EU:C:1991:193, 17 punktą ir Sprendimo *Morgenbesser*, C-313/01, EU:C:2003:612, 66 ir 68 punktus.

38 — Sprendimo *Peśla*, C-345/08, EU:C:2009:771, 45 punktas ir nurodyta teismo praktika.

39 — Sprendimo *Vandorou ir kt.*, C-422/09, C-425/09 ir C-426/09, EU:C:2010:732, 67–69 punktai.

63. Atlikdama šį tyrimą valstybė narė gali atsižvelgti į objektyvius nagrinėjamos profesinės veiklos teisinių pagrindų kilmės valstybėje narėje ir šios veiklos vykdymo srities skirtumus [40]. Todėl teisinių profesijų atveju valstybė narė gali atlikti lyginamąjį diplomų tyrimą, atsižvelgdama į nustatytus atitinkamų nacionalinės teisės sistemų skirtumus. Jei palyginus nustatoma, kad šios užsienio valstybėje išduotu diplomu patvirtintos teorinės žinios ir kvalifikacija tik iš dalies atitinka reikalaujamąsias nacionalinės teisės aktuose, priimančioji valstybė narė turi teisę pareikalauti, kad suinteresuotasis asmuo įrodytų, jog turi trūkstamų teorinių žinių ir kvalifikacijos (pavyzdžiui, per profesinę patirtį) [41].

64. Iš pagrindinės bylos matyti, kad A. L. Brouillard nėra įgijęs Belgijoje išsamiu laikytino teisinio išsilavinimo. Visų pirma teismo posėdyje jis patvirtino, kad profesinės krypties magistro diplomas, jam suteiktas Puatjė universitete, neapėmė jokių Belgijos teisės programų. Be to, jis pripažino, kad diplomas neapėmė administracinės ir darbo teisės programų, kurios, pasak Prancūzų bendruomenės diplomų lygiavertiškumo pripažinimo komisijos, yra reikalingos antros pakopos teisės mokslams toje bendruomenėje baigti.

65. Vis dėlto A. L. Brouillard įgytas profesinės krypties magistro diplomas yra universiteto diplomas, apimantis tam tikrus teisininkų mokymo aspektus. Todėl jis buvo bent šiek tiek *prima facie* svarbus kvalifikacijos lygiui, reikalingam užimti Kasacinio teismo teisės referento pareigas.

66. Be to, A. L. Brouillard Belgijos valdžios institucijose rėmėsi ne tik savo akademinėmis kvalifikacijomis, bet ir visa profesine patirtimi, norėdamas įrodyti, kad atitiko tos pareigybės reikalavimus [42]. Jis mano, kad kelerius metus išdirbęs Kasacinio teismo dokumentavimo ir tekstų derinimo skyriuje, kuriame atliekama didelė teisės referentų darbo dalis, ir dėl turimų akademinių kvalifikacijų įgijo teorinių žinių ir įgūdžių, lygiaverčių toms žinioms ir įgūdžiams, kurie reikalingi teisės referento pareigoms užimti.

67. Atsižvelgdama į šias aplinkybes [43] konkurso komisija privalėjo išnagrinėti, ar A. L. Brouillard teorinės žinios ir įgūdžiai, įgytos per visą jo profesinę patirtį, taip pat dirbant Kasacinio teismo dokumentavimo ir tekstų derinimo skyriuje, pakankamai įrodė, kad jis turėjo kvalifikacijų, kurių iš pažiūros trūko, vertinant tik jo diplomus.

68. Abejoju, ar tie principai nepažeidžiami pagrindinėje byloje nagrinėjamu skundžiamu sprendimu, nes konkurso komisija išimtinai rėmėsi tuo, kad A. L. Brouillard neturėjo akademinių kvalifikacijų teisės referento pareigoms užimti. Vis dėlto tai turi nuspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas bylos aplinkybes.

## Išvada

69. Dėl visų išdėstytų priežasčių siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į Belgijos *Conseil d'État* klausimus:

1. SESV 45 straipsnis taikomas tokiu atveju, kai Belgijoje gyvenantis Belgijos pilietis, niekada nevykdęs profesinės veiklos kitoje valstybėje narėje, norėdamas dalyvauti Kasacinio teismo teisės referentų įdarbinimo konkurse remiasi, *inter alia*, jam Prancūzijos universitete suteikta kvalifikacija.

40 — Iš tiesų A. L. Brouillard „kilmės valstybė narė“ yra Prancūzija, kur jis įgijo vienų metų profesinį magistro diplomą, kuriuo remiasi pagrindinėje byloje. Belgija yra jo „priimančioji valstybė narė“ (žr. minėtą 12 išnašą).

41 — Sprendimo *Vlassopoulou*, C-340/89, EU:C:1991:193, 18–20 punktai ir Sprendimo *Morgenbesser*, C-313/01, EU:C:2003:612, 69–71 punktai.

42 — Tai patvirtina 2011 m. gegužės 24 d. A. L. Brouillard raštas Kasacinio teismo pirmajam pirmininkui; jis yra nacionalinės Teisingumo Teismui pateiktos bylos dalis.

43 — Minėtuose 60–63 punktuose mano nurodyta teismo praktika nereiškia, kad bet kokia kitoje valstybėje narėje įgyta kvalifikacija, kad ir labai menkai susijusi su teise užsiimti atitinkama profesija ir dirbti pagal ją, reikalauja įvertinti priimančiojoje valstybėje narėje ar kitur įgytą profesinę patirtį. Toks reikalavimas būtų neproporcingas.

2. Valstybė narė negali remtis SESV 45 straipsnio 4 dalyje numatyta išimtimi prieš savo pilietį, todėl pirma apibūdinta padėtis tuo pagrindu patenka į 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo taikymo sritį.

3. Darbas Belgijos kasacinio teismo teisės referentu nėra „reglamentuojama profesija“ pagal Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies a punktą.

4. Pagal SESV 45 straipsnį valstybės narės valdžios institucijai neleidžiama atsisakyti leisti asmeniui dalyvauti viešame teisės referentų įdarbinimo konkurse tuo pagrindu, kad asmuo neturi tos valstybės narės universiteto suteikto teisės mokslų daktaro, bakalauro ar magistro laipsnio arba užsienyje įgyto ir tos valstybės kitos valdžios institucijos lygiaverčiu pripažinto laipsnio, netikrinant, ar visos jo akademinės kvalifikacijos, įskaitant bet kokias kitoje valstybėje narėje suteiktas kvalifikacijas, pakankamai reikšmingos norint įgyti teisę užsiimti tam tikra profesija ir dirbti pagal ją, taip pat, ar to asmens profesinė patirtis suteikia jam lygiaverčių teorinių žinių ir įgūdžių.